

Ümumi qabiliyyət testi

Təlimat

Qarşınızdakı imtahan testinin elektron bukletidir.

Test iki – verbal və riyaziyyat – hissədən ibarətdir.

Hər hissəsi 40 tapşırıqdan ibarətdir. Hər tapşırığın ehtimal olunan dörd və ya beş cavabı vardır. Onlardan ancaq biri düzgündür.

Testin hər hissəsini işləmək üçün sizə 1 saat 35 dəqiqə vaxt verilir.

Hər bir tapşırığın təlimatını diqqətlə oxuyun, tapşırığı yerinə yetirmək üçün nə tələb olunduğunu yaxşı düşünün və sonra savabı seçin və yazın.

Testin maksimal xalı – 80-dır.

Uğurlar arzulayırıq!

Verbal hissø

Məntiq

Bu cür tapşırıqlar ilkin göstəricilər və çıxarılmalı nəticələr baxımından bir-birindən fərqlənir. Buna görə də hər tapşırıqda olan suala xüsusi diqqət yetirin və verilən variantlardan müvafiq cavabı seçin.

Göstəricilərin çertyoj yaxud diaqram formasında təsviri bəzi suallara cavab verilməsini asanlaşdırar.

1. Tbilisinin dörd yaşayış məntəqəsi – Qldani, Diğomi, Muxiani və Samqori – xəritədə müxtəlif rənglərlə - qırmızı, sarı, göy və yaşıl (hər yaşayış məntəqəsi bir rəngdə) göstərilmişdir. Verilir:

- Sarı rənglə Qldaninin və Samqorinin əraziləri qeyd edilməmişdir.
- Qırmızı rənglə Muxianinin ərazisi qeyd edilmişdir.

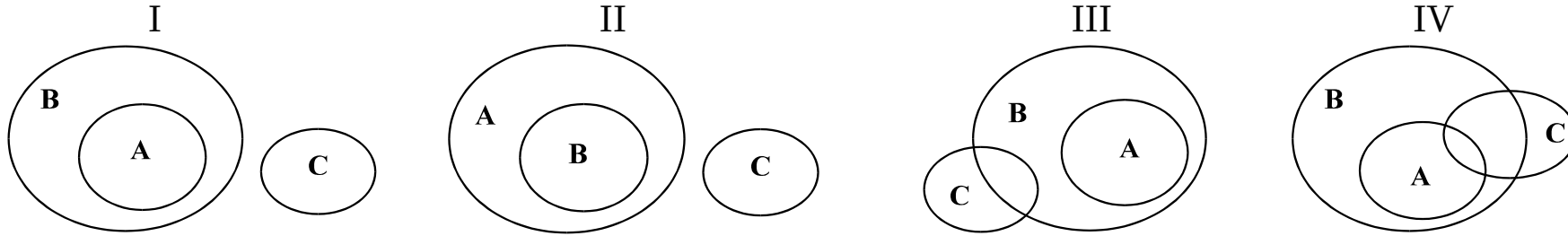
*Aşağıda sadalananlardan hansı **qeyri-mümkündür**?*

- a) Qldaninin ərazisi yaşıl rənglə qeyd edilmişdir;
- b) Samqorinin ərazisi yaşıl rənglə qeyd edilmişdir;
- c) Samqorinin ərazisi göy rənglə qeyd edilmişdir;
- ç) Diğominin ərazisi göy rənglə qeyd edilmişdir;
- d) Diğominin ərazisi sarı rənglə qeyd edilmişdir.

2. Cümlələr verilmişdir:

- Bütün iynəyarpaqlı ağaclar həmişəyaşıldır;
- Heç bir iynəyarpaqlı ağac tropik deyildir;
- Tropik həmişəyaşıl ağaclar vardır.

Əgər aşağıda təqdim olunan diaqramlarda A iynəyarpaqlı ağacların çoxluğunu göstərsə, B – həmişəyaşıl ağacların, C – isə tropik ağacların çoxluğunu göstərsə, bu təqdirdə onlardan hansı verilmiş cümlələrin məzmununa uyğun gəlir?

- a) Yalnız I;
b) I və II;
c) Yalnız III;
ç) Yalnız III və IV;
d) Heç biri.

3. Bəzi məməlilərin yumurta qoyduğu məlumdursa, aşağıda sadalananlardan hansı **qeyri-mümkündür?**

- a) Bütün yumurta qoyanlar məməlilərdir;
- b) Heç bir yumurta qoyan məməli deyildir;
- c) Bəzi məməlilər yumurta qoyan deyildirlər;
- ç) Bəzi yumurta qoyanlar məməli deyildirlər;
- d) Bəzi yumurta qoyan məməlidir.

4. Müasir tədqiqatlara əsasən, son illərdə erkən uşaqlıqda nitqdə və kommunikasiya qabiliyyətinin inkişafının ləngiməsi halları çoxalmışdır. Tədqiqatçılar həmin şəraiti **uşaqlar tərəfindən kompüter texnikasından həddindən artıq çox istifadə olunması ilə izah edirlər.**

*Aşağıda müasir tədqiqatın göstəriciləri təqdim edilmişdir. Həmin izahı onlardan hansı **şübhə altında qoyur?***

- a) 2015-ci ilin göstəricilərinə əsasən, 4-5 yaşlı uşaqların 85%-i internetdən necə istifadə etməyi bilir ki, bu da 2007-ci ilin göstəricilərindən fərqlənir: Onda uşaqların yalnız 67%-i internetdən necə istifadə etməyi bilirdi;
- b) Kompüterdən təxminən eyni vaxt istifadə edən uşaqlar arasında kommunikasiya qabiliyyəti kompüterlə birlikdə valideynləri ilə də daha çox vaxt sərf edən uşaqlarda daha artıq inkişaf etmişdir;
- c) Erkən uşaqlıqda kompüterlə keçirilmiş hər saat məktəb yaşında diqqətin cəmləşdirilməsi problemlərinin yaranması riskini 10% artırır;
- ç) Valideynlərin 60%-i uşaqlar tərəfindən texnikadan istifadə edilməsi müddətinə nəzarət etmir və uşaqların 75%-i üçün yataq otağından istifadəyə icazə verilir;
- d) Valideynlərin özləri kompüter texnikası ilə nə qədər çox vaxt keçirirlərsə, onların uşaqlarının kompüterlə keçirdiklər vaxt çox olur.

5. Beynəlxalq konfransın panel diskussiyasında yeddi müxtəlif Avropa ölkəsinin hərəsindən bir nümayəndə iştirak edir. Səhnədə yan-yan qoyulmuş, bir-birindən bərabər məsafədə düzölmüş stullarda belçikalı, danimarkalı, ispaniyalı, ingilis, portuqaliyalı, fransız və isveç məruzəçilər oturmuşlar (bu ardıcılıqla qoymaq vacib deyildir).

- Fransız isveçin solunda əyləşmişdir, onların arasında isə iki məruzəçi oturmuşdur.
- İngilis dəqiq ortada əyləşmişdir, fransız və belçikalı isə onlardan bərabər surətdə aralı otururlar.

Aşağıda sadalananlardan hansı qeyri-mümkündür?

- a) Fransız məruzəçi ən kənardə əyləşmişdir;
- b) İspaniyalı məruzəçi ən kənardə əyləşmişdir;
- c) Danimarkalı məruzəçi fransızın yanında əyləşmişdir;
- ç) İsveç məruzəçi ingilisin yanında əyləşmişdir;
- d) Portuqaliyalı məruzəçi fransızın yanında əyləşmişdir.

Cümlələrin tamamlanması

Elə cümlələr verilmişdir ki, onlarda bir neçə söz buraxılmışdır. Buraxılmış sözlər cümlədə xətlərlə göstərilmişdir. Bir xətdə bəzən bir söz, bəzən isə bir neçə söz nəzərdə tutulur.

Ehtimal olunan cavabların hər variantı sözlər qrupunu əhatə edir, onun hissələri bir-birindən aşağı əyilmiş xətlərlə (/) müəyyən edilmişdir. Cavabın elə variantını seçin ki, onun hər hissəsinin ardıcılıqla düzülməsi müvafiq buraxılmış yerlərdə fikir etibarı ilə düzgün cümlə versin.

6. ----- seçim çox olduqda, qəbul etdiyın qərardan razı qalmaq ----- . Bu seçimdən ----- ehtimalı, ----- . Qərarımızın tamamilə düzgün olduđu zaman da düşünürük ki, bundan ----- seçim edə bilərdik.

- a) Paradoksdur, ancaq / çətin deyildir / razı qalmaq / seçim nə qədər çox olarsa, bir o qədər az olar / daha yaxşı
- b) Təbiidir, / çətin deyildir / razı qalmamaq / seçim nə qədər məhduddursa, bir o qədər çox olar / daha pis
- c) Təbiidir, / çətin deyildir / razı qalmaq / seçim nə qədər çox olarsa, bir o qədər az olar / daha yaxşı
- ç) Paradoksdur, ancaq / çətin deyildir / razı qalmamaq / seçim nə qədər məhduddursa, bir o qədər çox olar / daha pis

7. Emosional, intellektual və iqtisadi baxımdan həmin dövr üçün səciyyəvi olan ----- o metod və ideyalara ----- , hansı ki, elmi metodun ----- , çünki belə şəraitdə ənənəvi, sarsılmaz etimada əsaslanmaq ----- .

- a) sabit vəziyyətdə / heç vaxt müraciət etməirlər / inkişafınadək törəyib / arzusu xüsusilə güclüdür
- b) qeyri-sabit vəziyyət / əksər hallarda qayıdır / inkişafınadək törəyib / arzusu xüsusilə güclüdür
- c) sabit vəziyyətdə / əksər hallarda qayıdır / inkişafı nəticəsində törəyib / qeyri-mümkündür
- ç) qeyri-sabit vəziyyətdə / heç vaxt müraciət etməirlər / inkişafı nəticəsində törəyib / qeyri-mümkündür

8. Erkən formalaşmış əhval-ruhiyyələr, inamlar yaxud gözləntilər xatirələrə ----- . İlkin təəssürat ----- – insan ----- ki, bu da səhv yaxud illüziya mənbəyi ola bilər.

- a) böyük təsir göstərmir / cüzi dəyişikliyə uğrayır / hadisəni dəqiq xatırlayır, keçmişdə rast gəldiyi yaxud baş vermiş hadisənin dəqiq sürətini yaradır
- b) cüzi təsir göstərir / sanki dəyişməz formada əks olunur / baş vermiş hadisədən çəkdiyini aydın şəkildə xatırlayır və keçirdiyi hisslərin dəqiq dəyişmiş mənzərəsini yaradır
- c) böyük təsir göstərir / xatirələrdə fərqli forma alır / hadisələrin zəif mənzərəsini xatırlamır, əksinə, yeni təəssürat yaradır
- ç) heç də cüzi təsir göstərmir / dəyişirilmiş formada qarşıya çıxır / baş vermiş hadisənin dəqiq mənzərəsini xatırlayır, baş vermiş hadisənin dəqiq şəklini bərpa edir

9. Heyvanın nəsli ----- mənimsəyir, uşağın hərəkəti isə ----- . Təlim və təhsilin ----- məhz bundan irəli gəlir.

- a) hərəkətlərin tamamilə yeni formalarını / yalnız təqliddən asılıdır / mühüm oxşarlığı
- b) başqa fərdlərdə gördüyü hərəkətlərin o formasını / yalnız təqliddən asılıdır / prinsipial fərqi
- c) hərəkətlərin tamamilə yeni formalarını /eksperimental deyildir / mühüm oxşarlığı
- ç) başqa fərdlərdə gördüyü hərəkətlərin o formasını / eksperimentaldır / prinsipial fərqi

Oxunmuş mətnin düşünülməsi

Mətni diqqətlə oxuyun və düşünün. Hər sualın ehtimal olunan cavablarından verilən mətnə görə düzgün variantı seçin.

Bu və ya digər sualla tanış olduqdan sonra suala cavab vermək üçün mətnə qayıtmaq, müvafiq parçanı yenidən oxumaq və suala keçmək lazım gələ bilər. Bunu mətnin əlcə də hər sualın sonunda verilmiş müvafiq qeydi “basmaqla” asanlaşdırma bilərsiniz.

I Antarktidanın buzunun böyük kümbəzi şelf buzlağı* ilə əhatə olunmuşdur. Üç il bundan əvvəl ondan 580 kv.km sahəsi olan nəhəng parça qopdu və Amuntsen dənizinə üzdü. Son bir neçə onillik ərzində su bir dərəcə qızdı. Müvafiq olaraq, buzun əriməsi və buzlaqdan aysberqin yaranması sürəti isə dörd qat artdı. Bu buz kütləsi parçalanarsa, sahildən uzaqlaşb okeana getsə, dənizin səviyyəsi 3,3 metr artacaq və bütün Yer kürəsində sahilləri su basacaqdır.

II Hələ 1994-cü ildə qlasioloqlar müəyyən etmişlər ki, şelf buzlağı altında axan axın onun ətrafında mövcud olan dənizin suyu ilə müqayisədə az duzludur, çünki onu ərimiş buz şirinləşdirirdi. 600-900 metr dərinlikdə isə kanyon buzla bərabər gedir və ona isti dənizin suyu keçirdi. Şelf buzlağının aşağı tərəfi dərinliyə soxulmuş kanallarla

* Şelf buzlağı – buzlaq dənizə töküldükdə suyun səthində üzür yaxud qismən dibə söykənir

Suallara keçid: [10](#) [11](#) [12](#) [13](#) [14](#) [15](#) [16](#) [17](#) [18](#) [19](#) [20](#)

kəsilmişdir. Bu daxili buzlaq kanyonlarının divarlarında terraslar və pillələr yaranmışdı. Axan isti sular qayalıq kanyonlara bənzər tərsinə çevrilmiş kanyonlar yaratdı.

Qlobal istiləşmənin səbəbi atmosferdə karbon iki oksidin, metanın və digər zərərli qazların konsentrasiyasının artmasıdır. Bu qazlar kömürün, neftin və təbii qazın yandığı zaman ayrılır. Qlobal istiləşmənin ən pis ssenarisi hələlik uzaq perspektivin işidir. Dənizin səviyyəsinin artması ehtimala görə dünyanın bir neçə böyük şəhərini suyun basmasına səbəb olacaqdır. Ada dövlətlər xüsusilə təhlükə qarşısındadır, məsələn, Kiribati (sakit okeanda otuz üç mərcan adası). Alimlərin proqnozuna əsasən, Kiribatinin paytaxtı - Tarava - bir nəsildən sonra artıq heç kəsin yaşamadığı zonaya çevriləcəkdir. 1980-ci illərdən başlamış Kiribatinin liderləri sənaye ölkələrinə müraciət edirdilər ki, karbon iki oksidin emissiyasını** azaltsınlar və bərpa olunmuş enerjiyə keçsinlər. Fotoqraflar və jurnalistlər Taraviyə doğru üz tutdular ki, "iqlim böhranının isti xəttindən" reportajlar hazırlasınlar.

** Emissiya – buraxmaq, çiləmək.

IV Dəniz Kiribatinin sahil xəttini mənimsəyir və yatağa sızır, məhsulu zay edir, quyuları duzlaşdırır. Dənizin səviyyəsinin artmasına görə duzlu su torpağın altında olan şirin sulara qarışır. Beynəlxalq agentlik Kiribatinin sakinlərini sadə qurğularla təchiz etdi, onlar suyu tutur, süzgəcdən keçirir və saxlayır. Evləri okeandan qorumaq üçün Kiribatinin sahillərində manqro meşələri saldılar. Bu ağacın güclü budaqlanmış kökləri və budaqlanmış gövdələri çöküntüləri tutur və coşan dalğaları az-çox zəiflədir.

V Kiribatinin həyatı qabarma-çəkilmə oxu üzərində fırlanır. Günəşin və Ayın hərəkəti, ulduzların yerləşməsi, külək və axınların istiqaməti - keçmişdə bu adamlar bu "oxları oxumaqla" səpin, balıqçılıq və kanoelərlə dənizə daxil olmağın vaxtını hesablayırdılar. Okeanın cəbri belə idi. Əvvəllər kiribatililərin balıqçılıq etdikləri yerlərdə hazırda tilov və torlarla heç nə ələ gətirmək olmur. Bəzi balıqların

daha sərin suya mühacirət etdiklərini düşünürlər, çünki burada okean istiləşmişdir ki, bu da mərcan riflərinə*** ziyan vurur. Dəniz qızır və onun turşuluq göstəricisi də artır. Əgər əsrlər ərzində belə davam edərsə, ehtimala görə riflərin artması prosesi ləngiyəcək və ola bilsin ki, dayanacaq. Adətən, mərcan 10 ildə bir dəfə rəngini itirir. Əgər bu illik xarakter alarsa, mərcanın özünü bərpa qabiliyyəti təhlükə qarşısında qalacaq və rifin parlaq qövs-qüzehi də sönəcəkdir. Riflər hansı tərəfə getsələr, adalar da o tərəfə gedəcəkdir. Bu adalar mərcanın və dənizin digər orqanizmlərinin çöküntülərindən asılıdır. Axı tikinti materialı olmasa, tikinti dayanar. Məhv olmuş rif özünün yaratdığı adanı təməmindən məhrum edəcəkdir.

*** Mərcan rifi – sualtı yaxud qismən sualtı əhəng daşlı geoloji strukturudur. Mərcan poliplərinin və su bitkilərinin kolonial birliyini təşkil edir.

Suallara keçid: [10](#) [11](#) [12](#) [13](#) [14](#) [15](#) [16](#) [17](#) [18](#) [19](#) [20](#)

10. Birinci abzasdakı cümlələrdən hansında hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsi görsənir?

- a) Yalnız I-də;
- b) I və II-də;
- c) III və IV-də;
- ç) Yalnız IV-də.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətnin II səhifəsinə qayıdış](#)

11. Tərsinə çevrilmiş kanyonların görünüşü nəyin əlaməti idi?

- a) Antarktida buzunun böyük künbəzi əriyərdi və bu Amuntsen dənizində suyun temperaturunun artmasına səbəb ola bilərdi;
- b) Antarktida ətrafında saysız-hesabsız aysberqlər yaranardı və bu şelf buzlaqları üçün təhlükə törədirdi;
- c) Şelf buzlağının divarları əriyir və bu dənizin suyunu şirinləşdirirdi, şirin su isə buzun altında terraslar və pillələr düzəldirdi;
- ç) İsti su axını şelf buzlağının altından keçirdi, ərimiş buz isə dənizin səviyyəsini artırardı və sahillər suyun altında qalırdı.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətnin II səhifəsinə qayıdış](#)

12. "Okeanın cəbri belə idi" ifadəsi bunu nəzərdə tutur:

- a) Kiribati dövləti Sakit okeanda 33 mərcan adasıdır; Şirin suları qoruyub saxlamaq üçün bu adalarda saysız-hesabsız proqram işləyir;
- b) Kiribatililər Günəşin və Ayın hərəkətinə, ulduzların yerləşməsinə və axınların istiqamətinə diqqət edərək təsərrüfat fəaliyyətinin vaxtını və yerini dəqiq müəyyən edirdilər;
- c) Kiribatinin həyatı qabarma və çəkilmə oxu üzərində fırlanır, adalılar harada balıq ovlamağı hesablayırdılar, çünki balıqlar sərin suya doğru mühacirət edirlər;
- ç) Kiribatililər dənizin sahil xəttinə nə vaxt sahib olacağını hesablayır və dənizin səviyyəsinin artmasına görə duzlu suyun şirin suya nə vaxt qarışacağını hesablayırdılar.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

13. Aşağıda sadalananlardan hansı **düzgündür**?

Rifin parlaq qövsü-qüzehi sönə bilər, əgər:

- a) Mərcan özünübərpə qabiliyyətini saxlayarsa;
- b) Mərcan yalnız 10 ildə bir dəfə rəngini itirərsə;
- c) Mərcan riflərinin həyat mühiti ətrafında okean temperaturunu saxlayarsa;
- ç) Dəniz qızacaq və onun turşuluq göstəricisi artacaq.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

14. Cool Effect təşkilatı belə bir kampaniya yaratdı: "Bizim şaxta babalarımızı xilas edək!" Videoçarx hazırladılar: Bir qədər ərimiş, formasını itirmiş, hərəkət edən şaxta babalar (şaxta babanın formalı, kömür gözləri və zərdə burunlu 6 robot) öz həyətlərindən çıxır, cığıra düzülürlər və soyuq tərəfə üz tuturlar.

Bu videoçarx və mətn əsasında aşağıda sadalananlardan nə nəticə çıxara **bilmərik?**

- a) Aləm ilkin formasını itirir; videoçarxın məzmunu təbiətdən insanın uzaqlaşması, onun nəticələri barədə düşündürəcəkdir;
- b) Videoçarxın məqsədi ekoloji anlayışı yüksəltmək və diqqəti qlobal istiləşmə probleminə yönəltməkdir;
- c) Videoçarxda uşaqlara erkən yaşlarından ətraf mühitə qayğı göstərməyi öyrətmək üçün asanlıqla qavranılan mürəkkəb problem təqdim edilmiş;
- ç) Videoçarxda qlobal istiləşmənin uzaq perspektivinə işarə edən ekoloji fəlakətin real mənzərəsi verilmişdir.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

15. Bu mətnin əsas məqsədi nədir?

- a) Qlobal istiləşməni doğuran səbəblərin aradan qaldırılması üsullarının müzakirəsi;
- b) Antarktidanın şelf buzlaqlarının əriməsinin səbəbləri ilə tanışlıq;
- c) Bir dövlətin nümunəsində qlobal ekoloji fəlakətin ehtimal olunan nəticələrinin müzakirəsi;
- ç) Mərcan adalarının rəngli və həssas ekoloji sistemlərinin mühafizəsi proqramı və iqlim adaptasiyaları proqramları ilə tanışlıq.

[Mətnin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətnin II səhifəsinə qayıdış](#)

Analogiyalar

Analogiya tipli aşağıda verilmiş tapşırıqlarda istifadə olunmuş sözlərdən bəzilərinə mətndə rast gəlirik (bela hallarda sözün yanında müvafiq abzas göstərilir). Hər tapşırıqda nə tələb olunduğunu diqqətlə oxuyun və düzgün cavabı seçin. Mətn tapşırığa düzgün əməl olunmasında sizə kömək edə bilər.

16. Aşağıda sadalananlardan hansında "kümbəz : səmanın kümbəzi" cütlüyünün analogi əlaqəsi yoxdur?

- a) Sütun : tüstü sütunu
- b) Sütun : cədvəl sütunu
- c) Sütun : işıq sütunu
- ç) Sütun : mərmər sütunu
- d) Sütun : redaktorun sütunu

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətnin II səhifəsinə qayıdış](#)

17. Şelf buzlağı : aysberq (I abzas) cütlüyü ilə aşağıda sadalanan hansı cütlük arasında eyni cür münasibət vardır:

- a) Buxarlanmış su : bulud
- b) Yer kürəsinin səthi : üfüq
- c) Atmosfer çöküntüləri : proqnoz
- ç) İqlim dəyişikliyi : perspektiv
- d) Qövsi-qüzehin rəngləri : spektr

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

18. Dənizin səviyyəsinin artması : suyun sahili basması (III abzas) cütlüyü ilə aşağıda sadalanan hansı cütlük arasında eyni cür münasibət vardır:

- a) Meşə salmaq : dalğaların güclənməsi
- b) Balıqların mühacirəti : qabarma və çəkilmə
- c) Suyun şirinləşməsi : kanyonların qazılması
- ç) İqlim böhranı : qaynar xəttən reportaj
- d) Neftin yanması : qarbon iki oksidin konsentrasiyasının artması

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

19. Mərcanın hər il rəngini itirməsi : simptom (V abzas) cütlüyü ilə aşağıda sadalanan hansı cütlük arasında eyni cür münasibət vardır:

- a) Reklam kompaniyası : məqsəd
- b) Nəticələrə yekun vurulması : təhlil
- c) Fikrin əsaslandırılması : dəlil
- ç) Etiraz yürüşü : reaksiya
- d) Fəaliyyət strategiyası : oriyentir

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

20. Hansı deyim metaforik (məcazi mənada deyilmiş) **deyildir**?

- a) Böyük buz kümbəzi (I abzas)
- b) Heç kəsin yaşamadığı zona (III abzas)
- c) Okeanın cəbri (V abzas)
- ç) Rifin qövsü-qüzehi (V abzas)
- d) Qabarma və çəkilmə oxu (V abzas)

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətnin II səhifəsinə qayıdış](#)

Məntiq

Bu cür tapşırıqlar ilkin göstəricilər və çıxarılmalı nəticələr baxımından bir-birindən fərqlənir. Buna görə də hər tapşırıqda olan suala xüsusi diqqət yetirin və verilən variantlardan müvafiq cavabı seçin.

Göstəricilərin çertyoj yaxud diaqram formasında təsviri bəzi suallara cavab verilməsini asanlaşdırar.

21. Tədqiqatlarla müəyyən edilmişdir ki, **yüksək dağlıq regionlardakı dillərin əksəriyyəti daha kəskin samitlə fərqlənir.**

Aşağıda sadalananlardan hansı bu faktın mümkünlüyünü izah edə bilər.

- a) Tədqiqatlardan birinə əsasən, konkret dildə danışan adamların sayı nə qədər çoxdursa, bu dil fonetik baxımdan bir o qədər rəngarəngdir;
- b) Yüksək dağlıq regionda yaşayan insanların kənar şəraitə adaptasiyasının müxtəlif mexanizmi inkişaf etmişdir, o cümlədən böyük həcmli ağciyərləri, qanda oksigenin yüksək əvəzedicilər və s.;
- c) Tədqiqatlara əsasən, dildə sait və samitlərin nisbətinə iqlim təsir göstərir. İsti iqlimi olan regionların dilində nisbətən daha çox sait, soyuq iqlim şəraitində isə nisbətən daha çox samit vardır;
- ç) Tibet yaylasında yüksək dağlıq bölgə vardır ki, burada dildə kəskin samitə rast gəlinmir. Digər yüksək dağlıq bölgələrin sakinləri ilə müqayisədə Tibetdə yaşayan insanlar daha yüksək tezliklə nəfəs alırlar.
- d) Ağciyərlərlə nəfəs alınmış havanın az miqdarı kəskin samiti ifadə etməyə ehtiyac yaradır ki, bu da yüksəklik şəraitində oksigenin çatışmazlığı effektini azaldır.

22. Müxtəlif yaşlı dostlar bir-birinə deyirlər:

Anna: Mən Teadan böyük və Datodan kiçiyəm.

Dato: Anna məndən yaşlıdır.

Tea: Anna məndən də kiçikdir, Datodan da.

Vano: Üçü də yalan deyir; mən hamıdan yaşlıyam.

*Əgər Vanonun dediklərinin yalnız bir qismi düzgündürsə, aşağıda sadalananlardan hansı **hökmən düzgündür?***

- a) Anna Teadan yaşlıdır;
- b) Dato Annadan kiçikdir;
- c) Vano Teadan yaşlıdır;
- ç) Vano Datodan kiçikdir;
- d) Tea Datodan yaşlıdır.

23. Verilmişdir:

- Dağların bütün kiçik çaylarının suyu soyuqdur;
- Salamandra yalnız dağların kiçik çaylarının sahillərində yaşayır.

Aşağıda sadalananlardan hansı bu ilkin şərtlərdən irəli gəlmişdir?

- a) Yalnız dərələrdəki kiçik çaylarda su isti ola bilər;
- b) Salamandra yalnız suyu da soyuq olan kiçik çayların sahilində yaşayır;
- c) Dağlarda bizə yalnız suyu da soyuq olan çaylar rast gəlir;
- ç) Yalnız dağlardakı kiçik çayların suyu soyuqdur;
- d) Yalnız sahilində Salamandranın yaşamadığı kiçik çaylarda su istidir.

24. Son illərdə Gürcüstanda kolx şimşadı məhv olmaq ərəfəsindədir. Alimlər buna Asiyadan daxil olmuş kəpənəyi səbəb göstərirlər – onlar şimşadın yarpaqları və zoğları ilə qidalanırlar.

*Alimlərin ehtimalını aşağıda sadalananlardan hansı daha çox **sübut edir**?*

- a) Yalnız Asiya ekosistemində yırtıcılar və tufeylilər yaşayırlar, onlar orada şimşadın alurasının miqdarını tənzimləyirlər;
- b) Kolx şimşadının zədələnmiş yarpaqları üzərində yumru formalı sarımtıl-qəhvəyi ləkələr olur, sonra onlar qaralır və bitki oddan zərərçəkmiş kimi görünür;
- c) Şimşad alurası mötədil iqlim şəraitində ildə 2-3 nəsil verə bilər, bəzi ölkələrdə 5-6 nəsil də qeydə alınmışdır;
- ç) Şimşad bayramı ilə əlaqədar şimşadın yaxud onun hissələrinin qanunsuz olaraq əldə edilməsi faktları artır, buna görə də xilas olmuş sağlam meşələr məhv olur;
- d) Abxaziya ərazisində kolx şimşadının zədələnməsinin dərəcəsi 80-90%, Gürcüstanın digər bölgələrində isə 60-70 %-dir.

25. Üç müddəə verilir:

- I. Bəzi kəskin süjetli roman detektivdir.
- II. Bütün detektiv romanlar kəskin süjetlidir.
- III. Nikonun ən sevimli romanı kəskin süjetlidir.

Nikonun ən sevimli romanının detektiv olması nəticəsinə gəlmək üçün ilkin şərt kimi:

- a) Birlikdə hər üç müddəə vacibdir;
- b) I və II müddəalar kifayətdir;
- c) II və III müddəalar kifayətdir;
- ç) I və III müddəalar kifayətdir;
- d) Verilən üç müddəə kifayət deyildir.

Cümlələrin tamamlanması

Elə cümlələr verilmişdir ki, onlarda bir neçə söz buraxılmışdır. Buraxılmış sözlər cümlədə xətlərlə göstərilmişdir. Bir xətdə bəzən bir söz, bəzən isə bir neçə söz nəzərdə tutulur.

Ehtimal olunan cavabların hər variantı sözlər qrupunu əhatə edir, onun hissələri bir-birindən aşağı əyilmiş xətlərlə (/) müəyyən edilmişdir. Cavabın elə variantını seçin ki, onun hər hissəsinin ardıcılıqla düzülməsi müvafiq buraxılmış yerlərdə fikir etibarı ilə düzgün cümlə versin.

26. Etikanın intuitiv və induktiv məktəbləri ümumi qanunların ----- tamamilə ----- və bir-biri ilə onunla razılaşırlar ki, ayrı-ayrı hərəkətlərin mənəviyyəti məsələsi ümumi qanunun tətbiqi yolu ilə qərara alınmalıdır. Daha artıq, onlar ----- mənəvi qanunları qəbul edirlər. ----- iki məktəb arasında bu qanunların əsaslandırılmasının necə olması barədə ----- .

- a) zəruriliyini / eyni cür qəbul edir / əsasən eyni / Ancaq / narazılıq vardır
- b) vacibliyini / müxtəlif mövqedə müdafiə edir / bir qayda olaraq, fərqli / Ancaq / narazılıq vardır
- c) zəruriliyini / eyni cür qəbul edir / bir qayda olaraq, fərqli / Buna görə də / tam razılıq vardır
- ç) vacibliyini / müxtəlif mövqedə müdafiə edir / əsasən eyni / Buna görə də / tam razılıq vardır

27. Ənənəvi təhsil təlimin əsas məqsədi ilə keçmiş zamanın faktlarını və ideyalarını bilməyi qarşıya qoyur ki, bu da indiki və gələcək məsələlərdən baş çıxarmaq üçün ----- . Bu gün isə bizim vəzifəmiz keçmişlə indiki zaman arasında əlaqəni müəyyən etmək və keçmiş bilməyi ----- çevirməkdir. Buna görə də keçmiş bilməkdən ----- anlayışı kimi imtina etməli və ----- onun əhəmiyyətini ön plana çəkməliyik.

- a) vacibdir / təhsili öz-özlüyündə məqsədə / gələcək uğurların zəmini / bir vasitə kimi
- b) az əlverişlidir / təhsili öz-özlüyündə məqsədə / yalnız vasitə / gələcək uğurların zəmini kimi
- c) vacibdir / gələcək zamanın uğurları vasitəsinə / yalnız vasitə / təhsilin son məqsədi
- ç) az əlverişlidir / gələcək zamanın uğurları vasitəsinə / təhsilin son məqsədi / bir vasitə kimi

28. Təhlükəsizlik ----- . İnsanlar yalnız ----- mühitində ----- şərait yarada bilərlər ki, ----- özlərini müdafiə etsinlər.

- a) azadlıqsız təsəvvürə gəlməz / təhlükəsizlik / elə zəruri / azadlığı itirməkdən
- b) azadlığın ilkin şərtidir / azadlıq / təhlükəsizlik üçün vacib / kənar düşmənlərdən
- c) azadlığın əvəzsiz məhsuludur / azadlıq / elə bir maddi / daxili çətinliklərdən yaxud kənar təcavüzdən
- ç) azadlığın təbii nəticəsidir / təhlükəsizlik / azadlıq üçün vacib / daxili çətinliklərdən və kənar təcavüzdən

29. ----- notları bilmək həmçinin mahnı üçün ----- kimi, hərfləri bilmək də danışıq üçün vacib deyildir. ----- danışmaqla biz ----- , mahnı ilə isə bir qayda olaraq ----- ifadə edirik. Bu sonuncuları çatdırmaq üçün isə onları oxumaq vacibdir.

- a) Doğrudur, / zəruri olmadığı / Ancaq fərq ondadır ki, / öz fikrimizi / başqasının fikrini
- b) Mübahisəsizdir ki, / zəruri olduğu / Çünki / özümüzün olduğu kimi, özgəsinin də fikrini / yalnız özümüzün fikrimizi
- c) O ki, / zəruri olmadığı / Onunla izah olunur ki, / özümüzün olduğu kimi, özgəsinin də fikrini / yalnız başqasının fikrini
- ç) Şübhəsizdir ki, / zəruri olduğu / Çünki / öz fikrimizi / başqasının fikrini

Oxunmuş mətnin düşünülməsi

Mətni diqqətlə oxuyun və düşünün. Hər sualın ehtimal olunan cavablarından verilən mətnə görə düzgün variantı seçin.

Bu və ya digər sualla tanış olduqdan sonra suala cavab vermək üçün mətnə qayıtmaq, müvafiq parçanı yenidən oxumaq və suala keçmək lazım gələ bilər. Bunu mətnin əlcə də hər sualın sonunda verilmiş müvafiq qeydi “basmaqla” asanlaşdırma bilərsiniz.

I Alimlər uzun müddət ərzində düşünürdülər ki, ümumi məqsədə çatmaq üçün əməkdaşlıq qabiliyyəti yalnız insanların və məməlilərin bir neçə növünü səciyyələndirir. Ancaq son zamanlar bir çox tədqiqatlar sübut etdi ki, quşların və balıqların bəzi növlərində də kifayət qədər inkişaf etmiş əməkdaşlıq qabiliyyəti vardır.

II Bu tədqiqatlardan biri çərçivəsində Vyana universitetinin alimləri qarğalarda əməkdaşlıq qabiliyyətini öyrənmək üçün eksperimentlər apardılar. Eksperiment əvvəlcə məməlilərin müxtəlif növləri üzərində analoji sınaq prinsipinə əsaslanırdı: qəfəsdən kənarda qoyulmuş lövhə üzərində iki parça pendir qoyurdular. Lövhəyə bərkidilmiş ilməyə iki qaytanı keçirdilər və qaytanın uclarını qəfəsə qoyurdular. Əgər qəfəsdəki hər hansı iki qarğa kəndirin iki tərəfini eyni vaxtda çəkirsə, o lövhənin yaxınlığına gətirilmiş pendiri götürə bilirdi, ancaq əgər bir qarğa kəndirə çatırdısa, o ilmədən yıxılır, lövhə isə ona

yerləşdirilmiş pendirlə hər ikisi üçün əlçatmaz olurdu. Ancaq əgər yalnız bir qarğa qaytanı çəkərdisə, o ilmədən sürüşərdi, lövhə isə ona qoyulmuş pendirlə hər ikisi üçün əlçatmaz olardı.

Məlum oldu ki, qarğalar kifayət qədər uğurla əməkdaşlıq edirlər - sınaqların 66%-də onlar lövhəni yaxına çəkib pendiri ala bildilər. Həmçinin, maraqlıdır ki, bəzi cütlüklər başqalarından tamamilə daha yaxşı əməkdaşlıq edirdilər. Əgər eksperimentlərin birinci mərhələsində quşlar özləri partnyor seçirdilərsə, ikinci mərhələdə quşlara cütləri tədqiqatçıların özləri seçirdilər. Bu, uğurlu əməkdaşlığı kəskin sürətdə 27%-dək azaltdı. Tədqiqatçılar cütlüklərin uğurlarını və uğursuzluqlarını müəyyən edən üç amili identikləşdirə bildilər. 1. Cütlüyə daxil olan fərdlərin cinsi (qatışıq cütlüklər sonrakı iki dişidən daha uğurlu əməkdaşlıq edirdilər, ən pis əməkdaşlıq edənlər isə iki erkəkdən ibarət cütlüklər idi); 2. Sosial dominantlar şkalasında* onların arasında məsafə (iki fərd bir-birindən nə qədər uzaqda idisə, cütlüyün uğuru bir o qədər çox

* Sosial dominantlar şkalası – sosial iyerarxiyada müxtəlif fərdin yerini müəyyən edən şkala

Suallara keçid: [30](#) [31](#) [32](#) [33](#) [34](#) [35](#) [36](#) [37](#) [38](#) [39](#) [40](#)

gözlənildir); 3. Uğurlu əməkdaşlığın başlıca amili fərdlərin bir-birinə qarşı tolerantlığıdır, bunu tədqiqatçılar xüsusi testlə müəyyənləşdirirdilər. Eksperimentin üçüncü mərhələsində uğursuz cütlüklərdən bəzilərini seçdilər və xüsusi olaraq məsələni həll etməyi öyrətdilər, lakin belələrinin əksəriyyəti məşqdən sonra da əməkdaşlıq edə bilmədi.

IV Partnyorun "fırıldaqçılığına" qarğaların reaksiyası tədqiqatın nəticələrində həqiqətən gözlənilməz yenilik idi. Doğrudur, pendir lövhəyə elə qoyulmuşdur ki, hər quş bir parça pendir götürə bilərdi, ancaq bəzən daha "zirək" fərdlər hər iki parçanı ikinci öz payını götürənə qədər qaçırırdı. Bu cür aldatmanı görəndə quşlar bir qayda olaraq sonrakı gedişdə "yaramaz" cütlüklə əməkdaşlıqdan imtina edirdilər. "Partnyora nəzarətin bu cür mükəmməl üsulu indiyədək ancaq insanlarda və şimpanzelərdə təsdiqlənmişdir, quşlar arasında onun görünməsi isə tam gözlənilməzlikdir" – tədqiqatın hesabatında oxuyuruq.

Suallara keçid: [30](#) [31](#) [32](#) [33](#) [34](#) [35](#) [36](#) [37](#) [38](#) [39](#) [40](#)

Maraqlıdır ki, tərbiyəsiz qarğalar öz cinayətlərinə görə "peşman olmurdular": nadir hallarda aldadılmış partnyorlar bir neçə dəfə etiraz etdikdən sonra "fırıldaqçıya" yenə də bir şans verirdilər. Bu zaman belə bir böyük ehtimal yaranırdı ki, "fırıldaqçı" partnyora məxsus olan payı yenə də mənimsəyəcəkdir. "Bu bizi düşündürür ki, "fırıldaqçılar" təcrübədən heç nə öyrənə bilməmişlər, daha doğrusu, əgər bir şey öyrənmişlərsə, yalnız daha zirəkliklə hiyləgərlik etməyi öyrənmişlər," – tədqiqatın müəllifləri yazırlar.

30. Mətnədə birinci abzasın əsas funksiyası aşağıda sadalananlardan hansında düzgün qeyd edilmişdir?

Birinci abzasda:

- a) Sonrakı abzalarda müzakirə olunan mətnin əsas problemi verilmişdir;
- b) Sonrakı abzalarda təqdim olunan informasiyanın ümumi konteksti verilmişdir;
- c) Sonrakı abzalarda verilmiş informasiya ilə təsdiqlənmiş elmi fərziyyə formalaşmışdır;
- ç) Verilmiş başlıca informasiya o mətnin qalan abzaslarını bütöv bir tama çevirir.

[Mətnin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətnin II səhifəsinə qayıdış](#)

31. Mətnədə təsvir olunmuş eksperiment prinsipə əsaslanır, hansı ki, əməkdaşlıq qabiliyyətini öyrənmək üçün bir çox digər növlərdə aparılmış eksperimentlərdə də istifadə olunmuşdur.

Aşağıda sadalananlardan bu eksperimentlərin ümumi prinsipini ən dəqiq kim təsvir edir?

Eksperimentdə:

- a) Ümumi məqsədə nail olmaq üçün sınaq fərdləri eyni vaxtda qaytanın uclarını dartmalı və yemi bu cür əldə etməlidirlər;
- b) Hər iki sınaq fərdi istədiyi məqsədə əməkdaşlıq yolu ilə nail olmalıdır, əməkdaşlıqdan kənarında isə heç biri məqsədə çata bilməyəcəkdir;
- c) Hər iki sınaq fərdi eyni məqsədə nail olmaq üçün eyni hərəkəti icra etməlidir;
- ç) Əməkdaşlıq nəticəsində əldə edilmiş fayda sınaq fərdləri üçün eyni dərəcədə arzuolunandır.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

32. Mətnədə qarğalar üzərində aparılmış eksperimentin müxtəlif mərhələlərindən söhbət gedir. Aşağıda sadalananlardan eksperimentdə hər hansı bir mərhələnin əhəmiyyəti hansında ən düzgün verilmişdir?

- a) Birinci iki mərhələ qarğaların əməkdaşlıq qabiliyyətini təsdiq etmiş və uğurlu əməkdaşlığı müəyyən edən bəzi amilləri aşkarlamış, üçüncü mərhələ isə məşqin uğursuz cütlərində əməkdaşlıq qabiliyyətini az yaxşılaşdırdığını göstərmişdir;
- b) Birinci iki mərhələdə müəyyən edilmişdir ki, qarğaların əməkdaşlıq qabiliyyəti vardır, ancaq üçüncü mərhələdə tədqiqatçılar cütlüklərin uğursuzluqlarının amillərini aşkara çıxarmağa cəhd göstərmişlər;
- c) Birinci mərhələnin nəticələri göstərmişdir ki, qarğalar özləri partnyor seçəndə onların arasında əməkdaşlıq ehtimalı artır, sonrakı mərhələ isə onların partnyorları hansı əlamətlərinə görə seçdiyini aşkarlamışdır;
- ç) Birinci mərhələnin nəticələri göstərmişdir ki, partnyorları özləri seçdiyi təqdirdə qarğalar arasında əməkdaşlıq ehtimalı artır, ikinci və üçüncü mərhələ isə əməkdaşlığı müəyyən edən digər amillərin öyrənilməsinə xidmət edir.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

33. Mətnin üçüncü abzasında oxuyuruq: "Uğurlu əməkdaşlığın başlıca amili fərdlərin bir-birinə qarşı tolerantlığıdır, bunu tədqiqatçılar xüsusi testlə müəyyənləşdirirdilər". Aşağıda eksperimentin üçüncü mərhələsi üçün seçilmiş bəzi cütlüklər haqqında informasiya verilmişdir. Göstərilmiş müddəanın möhkəmləndirilməsi şəraiti onlardan hansına əl verir?

- a) Eksperimentin ikinci mərhələsində tədqiqatçıların özləri müxtəlif cinsləri və dominantlıq şkalasında bir-birindən aralı iki fərdi cütləşdirmişlər. Cütlük ikinci mərhələdə də və məşqdən sonra da əməkdaşlıq edə bilməmişdir;
- b) Eksperimentin ikinci mərhələsində tədqiqatçıların özləri dominantlıq şkalasında bir-birinə yaxın durmuş və bircinsli fərdləri cütləşdirmişlər. Cütlüklər ikinci mərhələdə də və məşqdən sonra da əməkdaşlıq edə bilməmişdir;
- c) Eksperimentin ikinci mərhələsində tədqiqatçıların özləri iki dişi fərdi cütləşdirmişlər. Cütlüklər məşqdən sonra uğurlu əməkdaşlıq etmişlər;
- ç) Eksperimentin ikinci mərhələsində tədqiqatçıların özləri dominantlıq şkalasında bir-birindən aralı iki fərdi cütləşdirmişlər. Cütlüklər məşqdən sonra uğurlu əməkdaşlıq etmişlər.

[Mətnin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətnin II səhifəsinə qayıdış](#)

34. Mətnədə müzakirə olunan eksperimentin qarğaların sosial qabiliyyəti haqqında aşkar etdiyi hansı yenilik ən gözlənilməz idi?
- a) Yüksək inkişaf etmiş əməkdaşlıq qabiliyyətinə baxmayaraq, qarğalarda qeyri-sosial hərəkət də aşkar olundu - əməkdaşlıqdan əldə edilmiş fayda yalnız bir partnyora qismət olduqda və ikincini uğurlu paydan kənarda qoyur;
 - b) Əməkdaşlıq qabiliyyətindən başqa qarğalarda partnyor seçərkən onun etimadlılığını nəzərə aldığı mürəkkəb sosial qabiliyyət aşkar edildi, onlar indiyədək onların payını mənimsəyən fərdlə əməkdaşlığı davam etdirmirlər;
 - c) Qarğalarda qeyri-sosial hərəkətə doğru yönəlmiş fərdlərin təcrübəsi nəticəsində öz hərəkətlərini tənzimləmək qabiliyyəti aşkar edilmədi, partnyorun payını mənimsədiklərinə görə cəzalandırıldıqlarına baxmayaraq onlar yenə də belə imkan yarandıqda partnyoru aldatdılar;
 - ç) Qarğalarda qeyri-sosial hərəkətə doğru yönəlmiş fərdlərin təcrübəsindən öyrənməyin xüsusi qabiliyyəti aşkar edildi - ikinci dəfə onlara imkan verildikdə onlar partnyoru daha çevikliklə aldatdılar.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

35. Təkamül biologiyasının və psixologiyasının tədqiqatçılarının fikrincə, mürəkkəb sosial hərəkətə malik olan növlər üçün iki **tərəfli altruizm** vacibdir: özünün bilavasitə mənfəət götürməsinə baxmayaraq, fərdlərdən biri ikinciyə kömək edir, çünki ikinci əvvəllər ona kömək etmiş yaxud gələcəkdə kömək edə bilər. Qeyd-şərtsiz altruizmi bundan fərqləndirirlər - fərdlərdən biri digərinə qeyd-şərtsiz, ondan fayda götürmədən kömək edir. Növlərdə ikitərəfli altruizmin mövcud olması üçün fərdlərin bir-birini tanıya bilmələri, bir-birinin söylərini və xidmətlərini yadda saxlamaqları vacibdir. Qeyd-şərtsiz altruizmə bu cür qabiliyyət lazım deyildir.

Bu informasiya və mətn əsasında demək olar ki:

- a) Eksperimentdə ümumi məqsədə nail olmaq üçün uğurlu əməkdaşlıq edildiyi hallar qarğalarda ikitərəfli altruizmin mövcudluğunu təsdiq edir;
- b) Ehtimala görə qarğalarda qeyd-şərtsiz altruizm mövcud deyildir, çünki cütlüklərin tərkibinin eksperimentdə əməkdaşlıq üçün mühüm olduğu müəyyən edildi;
- c) Qarğalarda ikitərəfli altruizm mövcud ola bilər, çünki mətndə müzakirə olunan eksperimentin bəzi nəticələri onlarda bunun üçün zəruri qabiliyyət olduğunu təsdiq edir;
- ç) Qarğalarda qeyd-şərtsiz altruizm mövcuddur, çünki eksperimentdə “hiyləgər” partnyorlara bəzi hallarda yenə də əməkdaşlıq imkanı verilir.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

Analogiyalar

Analogiya tipli aşağıda verilmiş tapşırıqlarda istifadə olunmuş sözlərdən bəzilərinə mətndə rast gəlirik (bela hallarda sözün yanında müvafiq abzas göstərilir). Hər tapşırıqda nə tələb olunduğunu diqqətlə oxuyun və düzgün cavabı seçin. Mətn tapşırığa düzgün əməl olunmasında sizə kömək edə bilər.

36. "Eksperimentin mərhələsi" (III abzas) söz birləşməsi ilə aşağıda sadalanan hansı söz birləşmələrinin üzvləri arasında eyni cür münasibət vardır:

- a) Qızıl fasilə
- b) İlin fəsilləri
- c) Təhsilin pələsi
- ç) Zaman fasiləsi
- d) Əsərdən parça

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

37. İlmə : kəndir cütlüyü ilə aşağıda sadalanan hansı cütlüyün sözləri arasında eyni cür münasibət vardır:

- a) Quyu : su
- b) Yuva : ev
- c) Rəzə : siyirmə
- ç) Zirzəmi : torpaq
- d) Qəfəs : məftil

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

38. **Şkala** : **bölgü** cütlüyü ilə aşağıda sadalanan hansı cütlüyün sözləri arasında eyni cür münasibət vardır:

- a) Dairə : seqment
- b) Cədvəl : qrafa
- c) Plan : hərəkət
- ç) Qrafik : miqdar
- d) Diaqram : kəmiyyət

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

39. Aşağıda sadlananlardan hansı ifadə **sosial dominantlığı** işarə **etmir** (III abzas)?

- a) Sosial iyerarxiya
- b) Sosial münasibət
- c) Sosial bərabərsizlik
- ç) Sosial status
- d) Sosial təbəqə

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

40. Mətnin V abzasındakı "hiyləgər" sözünü hansı sözlə əvəz etmək olar?

- a) Xain
- b) Müxənnət
- c) Gözdən pərdə asan
- ç) Qeyri-səmimi
- d) Vicdansız

[Mətnin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətnin II səhifəsinə qayıdış](#)

Riyazi hissə

[Formullara baxılması](#)

[41](#) [42](#) [43](#) [44](#) [45](#) [46](#) [47](#) [48](#) [49](#) [50](#) [51](#) [52](#) [53](#) [54](#) [55](#) [56](#) [57](#) [58](#) [59](#) [60](#) [61](#) [62](#) [63](#) [64](#) [65](#) [66](#) [67](#) [68](#) [69](#) [70](#) [71](#) [72](#) [73](#) [74](#) [75](#) [76](#) [77](#) [78](#) [79](#) [80](#)

Testin riyazi hissəsi üzərində işləyərkən aşağıdakıları nəzərə alın:

- Bəzi tapşırıqlara əlavə olunan çertyojlar tapşırığın şərtində göstərilən ölçülərə düzgün əməl etməklə yerinə yetirilməmişdir. Buna görə də parçaların uzunluğu yaxud digər böyüklükləri haqqında nəticə çıxararkən çertyojun ölçülərinə əsaslanmayın. Tapşırığın şərtinə diqqət yetirin;
- Məsələnin şərtində verilən düz xətt haqqında heç nə deyilməmiş olduqda, bu düz xətti ox yaxud onun bir hissəsi saymaq olar;
- Testdə rəqəmlərin yazılışının ancaq onluq mövqe sistemindən istifadə olunmuşdur.

Aşağıda riyazi işarələr və formullar verilmişdir, lazım gəldiyi hallarda tapşırıqlara əməl edərkən onlardan istifadə edə bilərsiniz.

1. Sıfır nə müsbət, nə də mənfi rəqəmdir

1 sadə rəqəm deyildir.

2. **Faiz :** a rəqəmindən $k\%$ $a \cdot \frac{k}{100}$ -dir

3. **Dərəcə:** $a^n = a \cdot a \cdot a \cdot \dots \cdot a$ (n dəfə)

$$a^n \cdot a^m = a^{n+m}$$

$$a^n : a^m = a^{n-m}$$

$$(a^n)^m = a^{n \cdot m}$$

4. **Proporsiya:** $\frac{a}{b} = \frac{c}{d}$, olduğca, $ad = bc$ -dir.

5. **Sürət:** sürət = $\frac{\text{məsafə}}{\text{vaxt}}$

6. **Orta riyazi:** orta göstəricilər = $\frac{\text{göstəricilərin cəmi}}{\text{göstəricilərin sayı}}$

7. **Ehtimal:** hadisənin ehtimalı bu sahəyə imkan yaradan sadə sahələrin miqdarının bərabər sürətdə gözlənilən sadə sahələrin ümumi miqdarının nisbətinə bərabərdir.

Məsələnin şərtində bunun əksinə heç nə deyilmədikdə, **həmişə nəzərdə tutulur ki, hər bir elementar hadisə eyniylə gözləniləndir.**

8. Qısaltılmış vurma düsturları:

$$(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$$

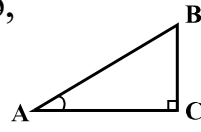
$$(a - b)^2 = a^2 - 2ab + b^2$$

$$(a + b)(a - b) = a^2 - b^2$$

[Formullara baxılması](#)

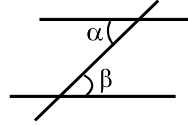
9. Çertyojda bucaq, onun tərəfləri arasındakı qövsə, düz bucaq isə kvadratla göstərilə bilər.

Qeyd: $\angle A$ A bucağının dərəcəsinə göstərir.

10. Paralel xətlər:

• İki paralel düz xətt üçüncü düz xətlə kəsişdikdə, daxili xaçvari bucaqlar bərabərdir: $\alpha = \beta$.

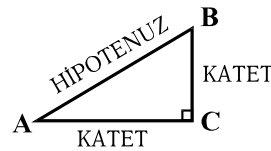
11. Üçbucaq:

• Üçbucağın bucaqlarının kəmiyyətinin cəmi 180° -yə bərabərdir.

• **Pifaqor teoremi:** düzbucaqlı üçbucağın hipotenuzunun kvadratı onun katetlərinin kvadrları cəminə bərabərdir:

$$AB^2 = AC^2 + BC^2$$

• Üçbucağın sahəsi onun tərəfinin uzunluğu ilə bu tərəfin müvafiq hündürlüyünün hasilinin yarısına bərabərdir $S = \frac{ah}{2}$.

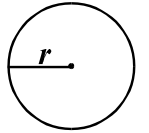
12. Dördbucaqlı:

- Dördbucaqlının bucaqlarının cəmi 360° -yə bərabərdir;
- Dördbucaqlının sahəsi onun uzunluğunun və eninin hasilinə bərabərdir: $S = ab$.

• Paraleloqramın sahəsi onun tərəfinin uzunluğunun və eninin hasilinə bərabərdir: $S = ah$.

13. Dairə, çevrə:

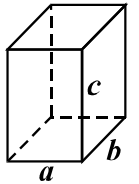
• Çevrənin L uzunluğu $L = 2\pi r$ formulu ilə hesablanır, burada r radiusun uzunluğudur, π rəqəmi isə yüzdə bir dəqiqliyi ilə 3,14-ə bərabərdir;

- r radiuslu çevrənin sahəsi $S = \pi r^2$ formulu ilə hesablanır.

14. Düzbucaqlı paralelepiped:

- Düzbucaqlı paralelepipedin həcmi onun uzunluğunun, eninin və hündürlüyünün hasilinə bərabərdir: $V = abc$;
- Kubda isə: $a = b = c$ -dir.

[Formullara baxılması](#)

Miqdar müqayisəsi

41. *A və B sütunlarının hücrələrində verilmiş miqdarları bir-biri ilə müqayisə edin.*

A	B
$y > 4(x - 9)$ və $y = 8,4$.	
x	11,6

- a) *A sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlar B sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlardan artıq olduqda;*
- b) *B sütununun hücrəsində verilmiş miqdar A sütununun müvafiq hücrəsində verilmiş miqdardan artıq olduqda;*
- c) *Hücrədə verilmiş miqdarlar bərabər olduqda;*
- ç) *Verilən informasiya hansı miqdarın artıq olduğunu müəyyən etmək üçün kifayət deyildirsə.*

[Formullara baxılması](#)

42. *A və B sütunlarının hücrələrində verilmiş miqdarları bir-biri ilə müqayisə edin.*

A	B
Düzbucaqlının bir tərəfinin uzunluğu 4 sm-ə bərabərdir, sahəsi isə 6 sm ² artıqdır.	
Bu düzbucaqlının perimetri	10 sm

- a) *A sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlar B sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlardan artıq olduqda;*
- b) *B sütununun hücrəsində verilmiş miqdar A sütununun müvafiq hücrəsində verilmiş miqdardan artıq olduqda;*
- c) *Hücrədə verilmiş miqdarlar bərabər olduqda;*
- ç) *Verilən informasiya hansı miqdarın artıq olduğunu müəyyən etmək üçün kifayət deyildirsə.*

[Formullara baxılması](#)

43. *A və B sütunlarının hücrələrində verilmiş miqdarları bir-biri ilə müqayisə edin.*

A	B
$ab > b^2$	
$\frac{a}{b}$	0

- a) *A sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlar B sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlardan artıq olduqda;*
- b) *B sütununun hücrəsində verilmiş miqdar A sütununun müvafiq hücrəsində verilmiş miqdardan artıq olduqda;*
- c) *Hücrədə verilmiş miqdarlar bərabər olduqda;*
- ç) *Verilən informasiya hansı miqdarın artıq olduğunu müəyyən etmək üçün kifayət deyildirsə.*

[Formullara baxılması](#)

44. *A və B sütunlarının hücrələrində verilmiş miqdarları bir-biri ilə müqayisə edin.*

A	B		
4 eynicür kürəciyin və 2 eynicür kubun çəkisi bir yerdə 900 qramdır. <table border="1" data-bbox="336 465 2015 572"><tr><td data-bbox="336 465 1039 569">1 kürəciyin çəkisi</td><td data-bbox="1309 465 2015 569">150 qram</td></tr></table>		1 kürəciyin çəkisi	150 qram
1 kürəciyin çəkisi	150 qram		

- a) *A sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlar B sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlardan artıq olduqda;*
- b) *B sütununun hücrəsində verilmiş miqdar A sütununun müvafiq hücrəsində verilmiş miqdardan artıq olduqda;*
- c) *Hücrədə verilmiş miqdarlar bərabər olduqda;*
- ç) *Verilən informasiya hansı miqdarın artıq olduğunu müəyyən etmək üçün kifayət deyildirsə.*

[Formullara baxılması](#)

45. *A və B sütunlarının hücrələrində verilmiş miqdarları bir-biri ilə müqayisə edin.*

A	B
n elə natural ədəddir ki, $\frac{1}{2^n} > 0,2$	
n	3

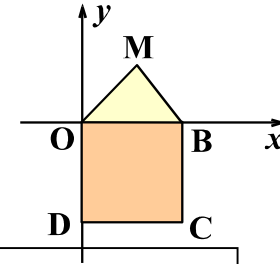
- a) *A sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlar B sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlardan artıq olduqda;*
- b) *B sütununun hücrəsində verilmiş miqdar A sütununun müvafiq hücrəsində verilmiş miqdardan artıq olduqda;*
- c) *Hücrədə verilmiş miqdarlar bərabər olduqda;*
- ç) *Verilən informasiya hansı miqdarın artıq olduğunu müəyyən etmək üçün kifayət deyildirsə.*

[Formullara baxılması](#)

46. *A və B sütunlarının hücrələrində verilmiş miqdarları bir-biri ilə müqayisə edin.*

A	B
---	---

Koordinat müstəvisi üzərində iki tərəfi koordinat oxu üzərində yerləşən $OBCD$ kvadratı və sahəsi kvadratın sahəsindən 4 dəfə az olan MOB üçbucaqlısı verilmişdir (çertyoja bax.). B nöqtəsinin x koordinatı 4-ə bərabərdir.

M nöqtəsinin x -koordinatı

2

- A sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlar B sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlardan artıq olduqda;*
- B sütununun hücrəsində verilmiş miqdar A sütununun müvafiq hücrəsində verilmiş miqdardan artıq olduqda;*
- Hücrədə verilmiş miqdarlar bərabər olduqda;*
- Verilən informasiya hansı miqdarın artıq olduğunu müəyyən etmək üçün kifayət deyildirsə.*

[Formullara baxılması](#)

Məsələlər

47. Giorgi 11 yaşındadır, Şorena ondan 3 dəfə böyükdür. Neçə ildən sonra Şorena Giorgidən 2 dəfə böyük olacaqdır.

- a) 8
- b) 11
- c) 14
- ç) 18
- d) 22

[Formullara baxılması](#)

48. Əgər $x = 3a - 8$, ancaq $y = -a + 4$ -dürsə, a -nın hansı qiyməti üçün $x = y$ bərabərliyi düzgündür.

a) -3

b) -2

c) 0

ç) 2

d) 3

[Formullara baxılması](#)

49. Əgər çevrənin radiusunu 4 dəfə azaltsaq, onda:

- a) Çevrənin uzunluğu 4 dəfə azalacaq, bu çevrə ilə əhatə olunmuş dairənin sahəsi 4 dəfə azalacaq;
- b) Çevrənin uzunluğu 4 dəfə azalacaq, bu çevrə ilə əhatə olunmuş dairənin sahəsi 8 dəfə azalacaq;
- c) Çevrənin uzunluğu 4 dəfə azalacaq, bu çevrə ilə əhatə olunmuş dairənin sahəsi 16 dəfə azalacaq;
- ç) Çevrənin uzunluğu 8 dəfə azalacaq, bu çevrə ilə əhatə olunmuş dairənin sahəsi 4 dəfə azalacaq;
- d) Çevrənin uzunluğu 16 dəfə azalacaq, bu çevrə ilə əhatə olunmuş dairənin sahəsi 16 dəfə azalacaq.

[Formullara baxılması](#)

50. Kato ədədləri toplayarkən toplananlardan birinə 301-in əvəzinə səhvən 103 yazdı, sonra hesablamayı düzgün həll etdi və 2018 ədədini aldı. Əgər bütün toplananları düzgün yazıb və hesablamayı düzgün həll edərdisə, Kato nə ədədini alardı?

- a) 1820
- b) 2121
- c) 2216
- ç) 2319
- d) 2422

[Formullara baxılması](#)

51. Nika, Sandro və Vaja eynicür dəftərlər və eynicür qələmlər aldılar. Nika 1 dəftər və 3 qələm, Sandro 2 dəftər və 3 qələm, Vaja isə 1 dəftər və 2 qələm aldı. Nika 90 tetri, Sandro 120 tetri ödədi. Vaja neçə tetri ödədi?

- a) 40
- b) 50
- c) 60
- ç) 70
- d) 80

[Formullara baxılması](#)

Göstəricilərin təhlili

Aşağıda cədvəl halında göstəricilər verilmişdir. Bu cədvəl üzrə sonrakı dörd suala cavab verin.

Bu və ya digər sualla tanış olduqdan sonra ona cavab vermək üçün sizə cədvələ qayıtmaq, müvafiq göstəricini tapmaq və yenidən suala keçmək lazım gələ bilər. Həm cədvəlin, həm də hər sualın sonunda verilmiş müvafiq qeydlərin “döyəcənlənməsi” bunu asanlaşdırar.

[Formullara baxılması](#)

Cədvəldə 2006-2010-cu illərdə Gürcüstanda çoxillik bitkilərin istehsalı haqqında məlumat verilmişdir.

Gürcüstanda çoxillik bitkilərin istehsalı (min ton)					
	2006	2007	2008	2009	2010
Alma	33,0	101,3	41,5	80,7	21,1
Armud	22,0	19,6	16,4	11,1	13,7
Gavalı	12,8	16,3	12,0	6,3	6,7
Gilas, albalı	4,8	5,5	4,0	4,0	3,0
Şaftalı	5,3	8,2	13,7	17,6	6,9
Alça	24,3	18,6	18,0	6,9	11,9
Qoz	3,9	11,8	6,2	8,2	6,1
Fındıq	23,5	21,2	18,7	21,8	28,8
Subtropik meyvə	21,2	22,1	23,7	21,4	22,4
Başqa meyvələr	2,5	2,9	3,4	3,2	3,5
Meyvə cəmi	153,3	227,5	157,6	181,2	124,1
Mandarin	48,4	93,6	51,6	90,5	48,6
Portoğal	1,9	3,7	1,9	1,5	1,4
Limon	1,9	1,6	1,7	1,6	2,1
Sitrus cəmi	52,2	98,9	55,2	93,6	52,1
Üzüm	162,5	227,3	175,8	150	120,7
Çay	6,6	7,5	5,4	5,8	3,5

Suallara keçid [52](#) [53](#) [54](#) [55](#)

[Formullara baxılması](#)

[41](#) [42](#) [43](#) [44](#) [45](#) [46](#) [47](#) [48](#) [49](#) [50](#) [51](#) [52](#) [53](#) [54](#) [55](#) [56](#) [57](#) [58](#) [59](#) [60](#) [61](#) [62](#) [63](#) [64](#) [65](#) [66](#) [67](#) [68](#) [69](#) [70](#) [71](#) [72](#) [73](#) [74](#) [75](#) [76](#) [77](#) [78](#) [79](#) [80](#)

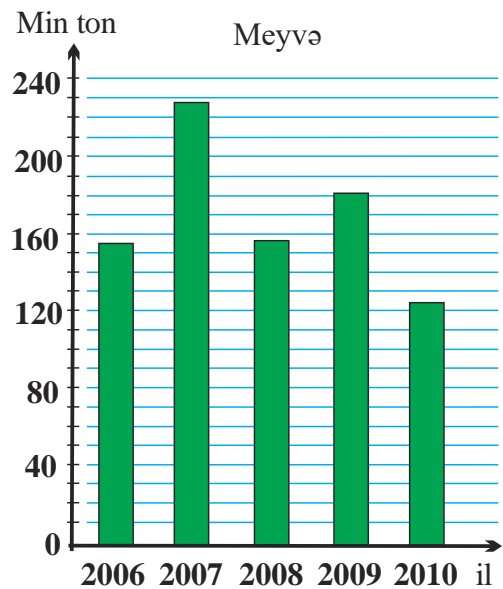
52. Hansı ildə Gürcüstanda istehsal olunan fındığın və qozun ümumi sayı 33 min tona bərabər idi?

- a) 2006-cı ildə;
- b) 2007-ci ildə;
- c) 2008-ci ildə;
- ç) 2009-cu ildə;
- d) 2010-cu ildə.

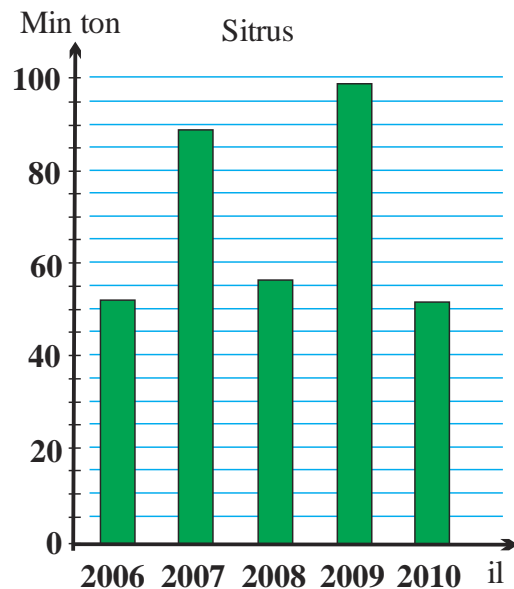
[Cədvələ baxılması](#)

[Formullara baxılması](#)

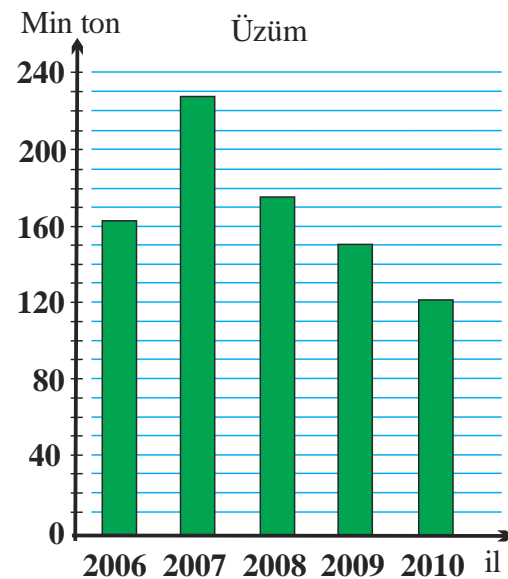
53. Aşağıda verilmiş diaqramlarda Gürcüstanda istehsal edilmiş meyvənin, sitrusun, üzümün və çayın illər üzrə ümumi miqdarı təqdim edilmişdir. Bu diaqramlardan ikisi cədvəldə verilmiş göstəricilərə uyğundur, qalan ikisi isə uyğun deyildir. Hansı diaqramlar cədvəldə verilmiş göstəricilərə uyğun deyildir?

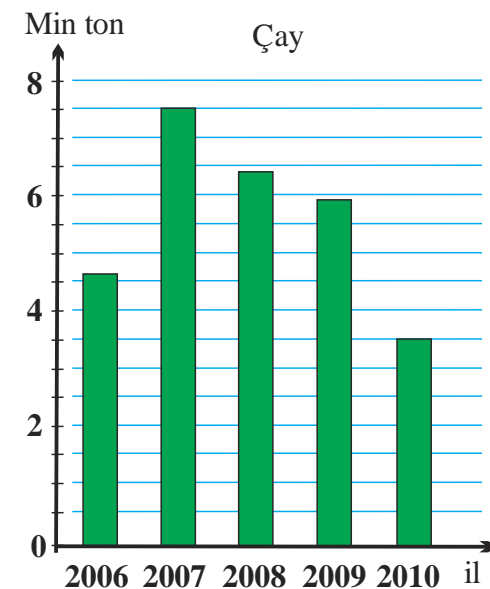
I.

II.

III.

IV.

a) I və II

b) II və III

c) III və IV

ç) I və III

d) II və IV

[Cədvələ baxılması](#)

[Formullara baxılması](#)

54. 2009-cu ildə Kaxeti bölgəsində 83 min ton, İmereti bölgəsində 30 min ton, Şida Kartli bölgəsində 16 min ton üzüm istehsal etdilər. 2009-cu ildə Gürcüstanda istehsal edilən üzümün ümumi sayının neçə faizini qalan bölgələrdə istehsal edilən üzümün sayı təşkil edir.

- a) 10%-i
- b) 12%-i
- c) 14%-i
- ç) 16%-i
- d) 18%-i

[Cədvələ baxılması](#)

[Formullara baxılması](#)

55. 2008-ci ildə Gürcüstanda istehsal olunan alçanın miqdarı əhalinin adambaşına hesablama ilə 4,05 kq-a bərabər idi. Həmin ildə Gürcüstanda əhalinin adambaşına istehsal olunan gavalının miqdarı neçə kiloqrama bərabər idi?

- a) 2,70 kq-a
- b) 2,74 kq-a
- c) 2,76 kq-a
- ç) 2,78 kq-a
- d) 2,80 kq-a

[Cədvələ baxılması](#)

[Formullara baxılması](#)

Məsələlər

56. k və n **cüt** natural ədədlərdir. Sadalananlardan hansı bərabərlik düzgün olmaya bilər?

I. $k + n = 92$;

II. $k - n = 21$;

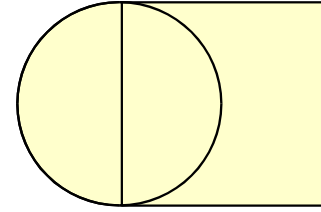
III. $k : n = 7$.

- a) Yalnız II;
- b) Yalnız III;
- c) Yalnız I və II;
- ç) Yalnız II və III;
- d) Yalnız I və III.

[Formullara baxılması](#)

57. Kvadratin tərəfinin biri dairənin diametridir. Dairənin sahəsinin kvadratın sahəsinə nisbəti nəyə bərabərdir?

- a) $\frac{\pi}{4}$ -ə
- b) $\frac{\pi}{3}$ -ə
- c) $\frac{\pi}{2}$ -yə
- ç) $\frac{2\pi}{3}$ -ə
- d) $\frac{3\pi}{4}$ -ə

[Formullara baxılması](#)

58. Hər bir üzvü (ikincidən başlamış) öncəki üzvdən 1 qədər artıq olan 4 üzvdən ibarət olan ardıcillıq verilmişdir. Bu ardıcillığın hər dörd üzvünün ədədi ortası 7,5-ə bərabərdir. Verilmiş ardıcillığın iki ən böyük üzvünün ədədi ortası bərabərdir:

- a) 10-a
- b) 9,5-ə
- c) 9-a
- ç) 8,5-ə
- d) 8-ə

[Formullara baxılması](#)

59. 9-dan az olan 3 natural ədədin cəmi 19-a bərabərdir. Əgər toplananlardan birini 9-dan az olan hər hansı natural ədədlə əvəz etsək, bu cəm maksimum nə qədər arta bilər.

- a) 4 qədər;
- b) 5 qədər;
- c) 5 qədər;
- ç) 7 qədər;
- d) 8 qədər.

[Formullara baxılması](#)

60. $12 - 3x$ ifadəsində Yelena və Qiya x -in əvəzinə müxtəlif ədəd yerləşdirdilər. Yelenanın yerləşdirdiyi ədəd Qiyanın yerləşdirdiyi ədəddən 2 qədər artıqdır. Yelena tərəfindən alınan ifadənin ədədi qiyməti Qiya tərəfindən alınmış ifadənin qiymətindən:

- a) 2 qədər artıqdır;
- b) 6 qədər artıqdır;
- c) 2 qədər azdır;
- ç) 4 qədər azdır;
- d) 6 qədər azdır.

[Formullara baxılması](#)

Miqdar müqayisəsi

61. *A və B sütunlarının hücrələrində verilmiş miqdarları bir-biri ilə müqayisə edin.*

A	B		
<p>Surəti və məxrəci natural ədədlər olan kəsr verilmişdir. Bu kəsrin surəti məxrəcdən 3 qədər artıqdır.</p> <table border="1" data-bbox="254 556 1202 773"><tr><td data-bbox="254 556 1202 773">Surəti verilmiş kəsrin surətindən 2 qədər azdır, məxrəci isə verilmiş kəsrin məxrəcindən 2 qədər artıqdır, bu kəsrin qiyməti</td></tr></table> <table border="1" data-bbox="1289 618 2038 722"><tr><td data-bbox="1289 618 2038 722">1</td></tr></table>		Surəti verilmiş kəsrin surətindən 2 qədər azdır, məxrəci isə verilmiş kəsrin məxrəcindən 2 qədər artıqdır, bu kəsrin qiyməti	1
Surəti verilmiş kəsrin surətindən 2 qədər azdır, məxrəci isə verilmiş kəsrin məxrəcindən 2 qədər artıqdır, bu kəsrin qiyməti			
1			

- a) *A sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlar B sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlardan artıq olduqda;*
- b) *B sütununun hücrəsində verilmiş miqdar A sütununun müvafiq hücrəsində verilmiş miqdardan artıq olduqda;*
- c) *Hücrədə verilmiş miqdarlar bərabər olduqda;*
- ç) *Verilən informasiya hansı miqdarın artıq olduğunu müəyyən etmək üçün kifayət deyildirsə.*

[Formullara baxılması](#)

62. *A və B sütunlarının hücrələrində verilmiş miqdarları bir-biri ilə müqayisə edin.*

A	B		
<p>Paraleloqramın bir tərəfində 3 nöqtə, onun qarşı tərəfində 2 nöqtə qeyd edilmişdir</p> <table border="1" data-bbox="267 462 2053 634"><tr><td data-bbox="267 462 1235 634">Hər üç tərəsi qeyd edilmiş nöqtələrə uyğun gələn üçbucaqlının sayı</td><td data-bbox="1312 496 2053 594">9</td></tr></table>		Hər üç tərəsi qeyd edilmiş nöqtələrə uyğun gələn üçbucaqlının sayı	9
Hər üç tərəsi qeyd edilmiş nöqtələrə uyğun gələn üçbucaqlının sayı	9		

- a) *A sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlar B sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlardan artıq olduqda;*
- b) *B sütununun hücrəsində verilmiş miqdar A sütununun müvafiq hücrəsində verilmiş miqdardan artıq olduqda;*
- c) *Hücrədə verilmiş miqdarlar bərabər olduqda;*
- ç) *Verilən informasiya hansı miqdarın artıq olduğunu müəyyən etmək üçün kifayət deyildirsə.*

[Formullara baxılması](#)

63. *A və B sütunlarının hücrələrində verilmiş miqdarları bir-biri ilə müqayisə edin.*

A	B
---	---

A və B şəhərlərini əlaqələndirən yolda iki avtomobil eyni vaxtda hərəkətə başladı. Birinci avtomobil A şəhərindən B şəhərinə doğru hərəkət edirdi. İkinci avtomobil isə əksinə - B şəhərindən A şəhərinə doğru hərəkət edirdi. Hər iki avtomobil bərabər sürətlə hərəkət edirdi. Birinci avtomobilin sürəti ikinci avtomobilin sürətindən 2 dəfə artıq idi. Bir-biriləri ilə görüşdükdən sonra birinci avtomobilin B şəhərinə çatması üçün 1 saat vaxt lazım gəldi.

Bir-biriləri ilə görüşdükdən sonra ikinci avtomobilin A şəhərinə çatması üçün lazım olan vaxt.

2 saat

- a) *A sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlar B sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlardan artıq olduqda;*
- b) *B sütununun hücrəsində verilmiş miqdar A sütununun müvafiq hücrəsində verilmiş miqdardan artıq olduqda;*
- c) *Hücrədə verilmiş miqdarlar bərabər olduqda;*
- ç) *Verilən informasiya hansı miqdarın artıq olduğunu müəyyən etmək üçün kifayət deyildirsə.*

[Formullara baxılması](#)

64. *A və B sütunlarının hücrələrində verilmiş miqdarları bir-biri ilə müqayisə edin.*

A	B
<i>n</i> elə natural ədəddir ki, 1-dən və <i>n</i> -dən başqa yalnız bir böləni vardır.	
<i>n</i> ² -in bölənlərinin sayı	5

- a) *A sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlar B sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlardan artıq olduqda;*
- b) *B sütununun hücrəsində verilmiş miqdar A sütununun müvafiq hücrəsində verilmiş miqdardan artıq olduqda;*
- c) *Hücrədə verilmiş miqdarlar bərabər olduqda;*
- ç) *Verilən informasiya hansı miqdarın artıq olduğunu müəyyən etmək üçün kifayət deyildirsə.*

[Formullara baxılması](#)

65. *A və B sütunlarının hücrələrində verilmiş miqdarları bir-biri ilə müqayisə edin.*

A	B
---	---

Ədədlər ardıcılığının səciyyəsinə bu ardıcılığın ən böyük və ən kiçik üzvünün fərqi adlandırılır.

Səciyyənin 20-yə bərabər olan ədədlər ardıcılığı verilir. Bu ardıcılığın cütnömrəli üzvdən ibarət olan ardıcılığın səciyyəsi 15-ə bərabərdir.

Verilmiş ardıcılığın tək nömrəli üzvdən ibarət olduğu
ardıcılığın səciyyəsi

16

- a) *A sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlar B sütununun hücrəsində verilmiş miqdarlardan artıq olduqda;*
- b) *B sütununun hücrəsində verilmiş miqdar A sütununun müvafiq hücrəsində verilmiş miqdardan artıq olduqda;*
- c) *Hücrədə verilmiş miqdarlar bərabər olduqda;*
- ç) *Verilən informasiya hansı miqdarın artıq olduğunu müəyyən etmək üçün kifayət deyildirsə.*

[Formullara baxılması](#)

Məsələlər

66. Birinci üçbucaqlının ən böyük tərəfinin uzunluğu ikinci üçbucaqlının ən böyük tərəfinin uzunluğuna 1 : 2 kimi nisbətdədir, ancaq birinci üçbucaqlının ən kiçik hündürlüyü ikinci üçbucaqlının ən kiçik hündürlüyünə 4 : 3 kimi nisbətdədir. Birinci üçbucaqlının sahəsinin ikinci üçbucaqlının sahəsinə nisbəti nəyə bərabərdir?

a) $\frac{1}{4}$ -ə

b) $\frac{3}{7}$ -yə

c) $\frac{1}{2}$ -ə

ç) $\frac{2}{3}$ -ə

d) 1-ə

[Formullara baxılması](#)

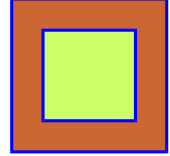
67. Salonda olan hər bir tamaşaçı bir yeri tutur. Salonun yerlərinin $\frac{5}{6}$ hissəsi azaddır, 200 tamaşaçı əlavə olundu. İndi isə salonun yerlərinin $\frac{5}{6}$ hissəsi tutulmuşdur. Bu salonda cəmi neçə yer vardır?

- a) 300
- b) 360
- c) 420
- ç) 480
- d) 600

[Formullara baxılması](#)

68. Uşaq meydançası kvadrat formalıdır. Onun ətrafında 2 m enində cığır vardır. Uşaq meydançasının sahəsi 100 m^2 -ə bərabərdir. Cığırın sahəsi neçə kvadrat metrdir?

- a) 44 m^2
- b) 56 m^2
- c) 72 m^2
- ç) 84 m^2
- d) 96 m^2

[Formullara baxılması](#)

69. Boş hovuzu doldurmaq üçün hovuzə hər saatda eyni miqdarda su dolduran borunu açdılar. 7 saat ərzində hovuzun $\frac{5}{7}$ hissəsi doldu. Hovuzun tam dolması üçün yenə nə qədər vaxt lazım gəldi?

- a) 2 saat;
- b) 2 saat 48 dəqiqə;
- c) 3 saat 12 dəqiqə;
- ç) 3 saat 30 dəqiqə;
- d) 4 saat.

[Formullara baxılması](#)

70. D yirman kombinatı unu kis l rl  satırdı. Bu ayda satılmıř unun kis l rinin sayı  t n ayla m qayis d  40% artıq idi, ancaq h r kis d   t n aydan 40% az  ekisi olan un var idi.  t n ayla m qayis d  bu ay satılmıř unun  mumi  ekisi artdımı yoxsa azaldımı v  ne  faiz?

- a) 16% artdı;
- b) 8% artdı;
- c) 16% azaldı;
-  ) 8 % azaldı;
- d) D yiřm di;

[Formullara baxılması](#)

Göstəricilərin kifayət etməsi

71. $m, 9, n, k$ ədədlər ardıcılığında ədədlər azalmağa doğru düzülmüşdür.

İki şərt verilir:

I. Ardıcılığın hər üzvü (birincidən başqa) ondan öncəki üzvdən 3 qədər azdır.

II. $k = 3$.

m -in nəyə bərabər olduğunu müəyyən etmək üçün:

- a) I şərt kifayətdir, II isə kifayət deyildir;
- b) II şərt kifayətdir, I isə kifayət deyildir;
- c) I və II şərtlər kifayətdir, ayrı-ayrılıqda isə heç biri kifayət deyildir;
- ç) Ayrı-ayrılıqda həm I, həm də II şərt kifayətdir;
- d) Verilən şərtlər kifayət deyildir.

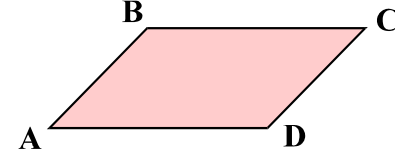
[Formullara baxılması](#)

72. ABCD dördbucaqlıdır.

İki şərt verilir:

I. $\angle A + \angle B = 180^\circ$.

II. $\angle A + \angle D = 180^\circ$.

B bucağının kəmiyyətinin neçə dərəcəyə bərabər olduğunu müəyyən etmək üçün:

- a) I şərt kifayətdir, II isə kifayət deyildir;
- b) II şərt kifayətdir, I isə kifayət deyildir;
- c) I və II şərtlər kifayətdir, ayrı-ayrılıqda isə heç biri kifayət deyildir;
- ç) Ayrı-ayrılıqda həm I, həm də II şərt kifayətdir;
- d) Verilən şərtlər kifayət deyildir.

[Formullara baxılması](#)

73. m və n natural ədədlərdir.

İki şərt verilir:

I. m -i 2-yə bölərkən alınan qalıq 1-ə bərabərdir.

II. n -i 4-ə bölərkən alınan qalıq 1-ə bərabərdir.

$m \cdot n + 1$ -in cüt yaxud tək olduğunu müəyyən etmək üçün:

- a) I şərt kifayətdir, II isə kifayət deyildir;
- b) II şərt kifayətdir, I isə kifayət deyildir;
- c) I və II şərtlər kifayətdir, ayrı-ayrılıqda isə heç biri kifayət deyildir;
- ç) Ayrı-ayrılıqda həm I, həm də II şərt kifayətdir;
- d) Verilən şərtlər kifayət deyildir.

[Formullara baxılması](#)

74. 28 litr şirə ilə 3 litrlik, 5 litrlik və 7 litrlik qabı doldurdular.

İki şərt verilir:

I. Doldurulmuş qablardan 3 litrlik ancaq iki dənə idi.

II. Doldurulmuş qablardan 5 litrlik ancaq üç dənə idi.

Doldurulmuş qablardan neçə 7 litrlik qab olduğunu müəyyən etmək üçün:

- a) I şərt kifayətdir, II isə kifayət deyildir;
- b) II şərt kifayətdir, I isə kifayət deyildir;
- c) I və II şərtlər kifayətdir, ayrı-ayrılıqda isə heç biri kifayət deyildir;
- ç) Ayrı-ayrılıqda həm I, həm də II şərt kifayətdir;
- d) Verilən şərtlər kifayət deyildir.

[Formullara baxılması](#)

75. Düz xəttə A, B, C və D nöqtələri elə qeyd edilmişdir ki, A nöqtəsi ən solda, D nöqtəsi ən sağda, B nöqtəsi isə A və C nöqtələrinin arasında yerləşir.

İki şərt verilir:

I. AC parçasının uzunluğu 12 sm-ə bərabərdir.

II. BD parçasının uzunluğu 10 sm-ə bərabərdir.

BC parçasının uzunluğunun nəyə bərabər olduğunu müəyyən etmək üçün:

- a) I şərt kifayətdir, II isə kifayət deyildir;
- b) II şərt kifayətdir, I isə kifayət deyildir;
- c) I və II şərtlər kifayətdir, ayrı-ayrılıqda isə heç biri kifayət deyildir;
- ç) Ayrı-ayrılıqda həm I, həm də II şərt kifayətdir;
- d) Verilən şərtlər kifayət deyildir.

[Formullara baxılması](#)

Məsələlər

76. a və n natural ədədlərdir. a ikirəqəmlidir. a^n isə dörd rəqəmli ədədə bərabərdir. Sadalananlardan n hansına bərabər ola bilər?

- a) 1-ə olduğu kimi, eləcə də 2-yə;
- b) 2-yə olduğu kimi, eləcə də 3-ə;
- c) 3-ə olduğu kimi, eləcə də 4-ə;
- ç) 4-ə olduğu kimi, eləcə də 5-ə;
- d) 5-ə olduğu kimi, eləcə də 6-ya.

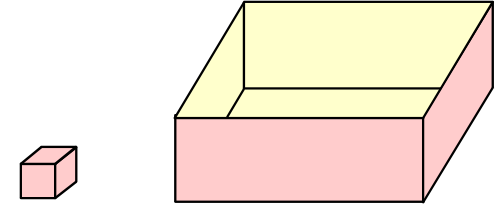
[Formullara baxılması](#)

77. Fasiləsiz, eyni templə işləyən traktorla torpaq sahəsini şumladılar. Saat 13:30 dəqiqə üçün torpaq sahəsinin $\frac{1}{3}$ hissəsi, saat 14:00 saat üçün isə $\frac{1}{2}$ hissəsi şumlanmış idi. Torpaq sahəsini saat neçədə şumlayıb qurtardılar?

- a) 15:15-də;
- b) 15:30-da;
- c) 15:45-də;
- ç) 16:15-də;
- d) 16:30-da.

[Formullara baxılması](#)

78. Uzunluęu 30,1 sm, eni 15,1 sm, hündürlüyü isə 10,1 sm olan düzbucaqlı paralelepiped formalı qutuya 5 sm uzunluęlu tili olan kublar yerleşdirməlidirlər. Belə qutuya **maksimum** neçə kub yerleşdirmək olar?

- a) 30
- b) 32
- c) 34
- ç) 36
- d) 38

[Formullara baxılması](#)

79. Hücrədə 4 qırmızı və 1 göy karandaş vardır. Salome hücrədən eyni vaxtda 2 karandaş götürməlidir. Salome tərəfindən götürülmüş hər iki karandaşın qırmızı olduğu ehtimalı nəyə bərabərdir?

a) $\frac{1}{5}$ -ə

b) $\frac{2}{4}$ -ə

c) $\frac{3}{5}$ -ə

ç) $\frac{3}{10}$ -a

d) $\frac{4}{10}$ -a

[Formullara baxılması](#)

80. Evi rəngləmək üçün 2 boyaqçı kirayələdilər. Onların haqqını əvvəlcədən verdilər, hərəsinə a ləri. Boyaqçılar evi bütünlüklə rənglədilər. Birinci boyaqçı 6 gün, ikinci boyaqçı isə ancaq 2 gün işlədi. Onların hər ikisinin günlük gəlirinin eynicür olması üçün ikinci boyaqçı birinci boyaqçıya neçə ləri verməlidir?

a) $\frac{a}{6}$

b) $\frac{a}{5}$

c) $\frac{a}{4}$

ç) $\frac{a}{3}$

d) $\frac{a}{2}$

[Formullara baxılması](#)

Azərbaycandilli testin 59-cu tapşırığının c) cavabında korrekturaya yol verilib: 6 əvəzinə 5 yazılıb. Buna görə də bu tapşırığa bütün abituriətlər üçün 1 xal verilib.